

RECENZE A ANOTACE

Fuchs Maximilian (ed.). Europäisches Sozialrecht. Nomos Kommentar. 6. vydání. Baden-Baden: Nomos Verlag, Basilej: Helbing Lichtenhahn Verlag, Vídeň: Manz'sche Verlags- u. Universitätsbuchhandlung, 2013, 1002 s.

Počátkem tohoto roku byla německá právnícká literatura obohacena o již šesté vydání komentáře prestižního nakladatelství Nomos Baden-Baden „Evropské sociální právo“, připraveného kolektivem odborníků z teorie a praxe pod redakčním vedením Prof. Dr. Maximiliana Fuchse z Katolické univerzity v Eichstättu-Ingolstadt. Spoluvydavateli jsou nakladatelství Helbing Lichtenhahn v Basileji a nakladatelství Manz ve Vídni.

„Fuchsův“ komentář – jak bývá v recenzích označován – byl poprvé vydán v podobě lístkovnice v roce 1994. Dílo bylo doplňujícími dodatky aktualizováno v letech 1998 a 1999. Už v roce 2000 vyšel jako 2. vydání Komentář k evropskému sociálnímu právu v knižní vazbě spolu s CD-ROMem. Zatímco vytištěné dílo obsahovalo jen komentované právní texty, na CD-ROMu bylo lze nalézt veškeré příslušné právní předpisy primárního i sekundárního práva Evropských společenství, resp. výtahy z kooperačních dohod mezi Evropskými společenstvími a třetími zeměmi, mezi nimi též Evropskou dohodu mezi ES a jejich členskými státy na jedné straně a Českou republikou na druhé straně. Také třetí vydání (2002) vyšlo spolu s CD-ROMem, 4. vydání následovalo v roce 2005 a páté vydání v roce 2010.

Posuzovaná publikace je dílem početného (původně 9, dnes 10 autorů) kolektivu, z nichž pět je univerzitních profesorů v čele s hlavním editorem Maximilianem Fuchsem (dalšími jsou Karl-Jürgen Bieback – Hamburg, Gerhard Igl – Kiel, Bernard Spiegel – Wien, Heinz-Dietrich Steinmeyer – Münster) a ostatní patří k významným odborníkům na danou problematiku. Autoři komentáře jsou představiteli vědy a praxe z národních a evropských institucí. Okruh spoluautorů zůstal od prvního vydání prakticky identický. Od 2. vydání nově přistoupila Dr. Rose Langerová, vedoucí odboru ve Spolkovém ministerstvu práce a sociálních věcí, dříve Vrchní správní rada u Evropské komise a tamtéž činná v generálním ředitelství V, v referátu koordinace systémů sociálního zabezpečení. Výběr autorů jednotlivých kapitol byl zdařilý, neboť vesměs jde o osoby, které patří k předním znalcům evropského práva sociálního zabezpečení. Komentář již od prvního vydání má velmi dobrý ohlas v Německu i v zahraničí. Tak např. Prof. Dr. Bertram Schulin z Univerzity v Kostnici v časopise *Neue Juristische Wochenschrift* č. 42/95 uveřejnil recenzi, v níž hodnotil komentář jako velice zdařilé dílo, které „patří na stůl jednoho každého právníka zabývajícího se evropským sociálním právem“. Také Prof. Dr. Franz Marhold z Rakouska napsal (*Zeitschrift für Arbeits- und Sozialrecht*, Wien, 1/95), že komentář je „pro rozbor mezinárodního sociálního práva na evropské úrovni takřka nenahraditelný“.

Původní vydání (a v aktualizované podobě i 2. vydání) se zabývalo komentováním nařízení č. 1408/71/EHS a č. 574/72/EHS, jakož i čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1612/68/EHS. Ve druhém a dalším vydání bylo rovněž aktualizováno komentování práva Evropských společenství o rovnosti zacházení s muži a ženami v sociální oblasti (tj. rovnost odměňování bez diskriminace na základě pohlaví a uplatnění zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v otázkách práce a zaměstnání) podle čl. 141 Smlouvy o založení Evropských společenství (dnes čl. 157 Smlouvy o fungování Evropské unie – dále jen „SFEU“) a k němu vydaných směrnic, jakož i komentování k ochraně práva a soudního řízení před Evropským soudním dvorem (dnes Soudním dvorem Evropské unie). Již ve 2. vydání byla také okomentována ustanovení čl. 39–42 Smlouvy o založení ES (dnes čl. 45–48 SFEU) o volnosti pohybu pracovníků, o sociálně právních ustanoveních asociačních dohod a směrnice Rady ES č. 98/49 k zachování doplňkových důchodových nároků.

Komentář je dnes uspořádán do 13 částí, které jsou vnitřně členěny do nadpisů (tzv. titulů), kapitol a oddílů. Nynější 6. vydání obsahuje především rozbor nových koordinačních nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 883/2004 a č. 987/2009, která nabyла účinnosti v květnu 2010.

V březnu následujícího roku potom byla schválena směrnice Rady č. 2011/24/EU o výkonu práv pacientů v přeshraniční zdravotní péči, která je zde rovněž poprvé a rozsáhle okomentována. Taktéž bylo vzato v potaz nařízení (EU) č. 1231/2010, týkající se vztahení koordinačních nařízení na příslušníky třetích států, které nabylo účinnosti dnem 1. ledna 2011. Rovněž zohledněny jsou prostřednictvím nařízení (EU) č. 465/2012 ze dne 22. května 2012 nastalé změny koordinačního práva, jakož i bylo přihlédnuto k novému znění čl. 7 nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie (dříve nařízení (EHS) č. 1612/68), zejména odst. 2, podle něhož (pracovník) „požívá tam (roz. na výsostném území jiných členských států) stejného sociálního a daňového zvyhodnění jako tuzemský pracovník“.

Pokud jde o obsahovou stránku komentáře, vzhledem k tak obsáhlému dílu nelze na omezeném prostoru ve stručnosti pojednat o všech zásadních otázkách, a proto se dotknu jen některých zvlášť zajímavých či významných. Nejprve nutno na tomto místě zdůraznit vymezení pojmu evropské sociální právo v širším a užším smyslu (str. 30–31) a právní základy koordinačního sociálního práva (viz str. 38 a násl.). Komentář v úvodu části 2. uvádí definice pojmů (str. 91 a násl.), jako např. zaměstnání, samostatná výdělečná činnost, pojištěnec, úředník, rodinný příslušník, osoba přejíždějící pravidelně hranice a další. Dále provádí rozbor osobního a věcného rozsahu nařízení č. 883/2004 ke koordinaci systémů sociálního zabezpečení (srov. str. 107–136). Část druhá komentáře (čl. 1 až 91) je věnována výkladu tohoto nařízení ve spojení s výkladem prováděcího nařízení č. 987/2009 a pojednává mj. ve zvláštních ustanoveních o různých druzích dávek (viz str. 215 a násl.), jako jsou dávky v nemoci, při mateřství a na roven postavené dávky při otcovství, dávky při pracovních úrazech a nemocech z povolání, pohřebné, dávky při invaliditě, starobní a pozůstalostní důchody, dávky v nezaměstnanosti, dávky při předčasném odchodu do důchodu, rodinné dávky a zvláštní na příspěvcích nezávislé peněžité dávky (čl. 17 až 70).

V komentáři nalezneme též přehledné tabulky, např. na str. 314–315 tabulku peněžitých a věcných dávek při nemoci, mateřství a otcovství podle čl. 34 nařízení č. 883/2004 v 27 členských státech EU, nebo přehled případů podle čl. 52 nařízení č. 883/2004, v nichž se lze vzdát podílového výpočtu důchodů v členění podle evropských členských zemí – Česká republika zde uvedena není (str. 374–377).

Zvláštní význam při komentování je přikládán zpracování předpisů (také usnesení a doporučení, jejichž texty jsou uvedeny v příloze k části 2. na str. 559 až 647) o správě koordinace a také pokud jde o užití elektronických médií a dokumentů. Výklad o prosazení zásady rovného zacházení s muži a ženami (část pátá, str. 725 a násl.) podle bývalých směrnic č. 75/117/EHS, č. 76/207/EHS a č. 79/7/EHS a pozdější směrnice č. 2000/43/ES, resp. o podstatných znacích nového antidiskriminačního práva EU podle čl. 19 a 157 SFEU náleží mezi další významné komentované otázky posuzovaného svazku.

Komentář se vyznačuje velmi bohatými odkazy na judikaturu Evropského soudního dvora, resp. dnes Soudního dvora EU. Mezi přednosti celé publikace patří také podrobný výčet literárních pramenů v celkovém úvodu a taktéž v záhlaví jednotlivých kapitol. K užitečným rysům každého renovaného díla tohoto druhu se řadí též věcný rejstřík, v tomto případě s odkazy na části, články a marginální rubriky. V úvodní části knihy se nalézá obsírný a přehledný seznam použitých zkratk.

Závěrem lze zdůraznit, že využívání práva volného pohybu osob přivádí stále více občanů evropských států do sousedních zemí. Pro sociální zákonodárství a sociální správu států Evropské unie z toho vyplývá hojně úkolů a problémů. Poznatky mezinárodního věcného obsahu a jejich národní transpozice jsou proto pro všechny, kdož jsou s otázkami sociálního práva konfrontováni, nepostradatelnými.

Posuzovaný komentář k evropskému sociálnímu právu, který obsáhle (1002 stran) představuje právní prameny daného odvětví, nabízí argumentační a řešitelskou pomoc v téměř všech případových situacích. Lze konstatovat, že komentář již od svého prvního vydání nalezl celkově kladný ohlas v oblasti vědy i praxe. Bylo by žádoucí, aby tento stěžejní komentář „Evropské sociální právo“ zakoupily alespoň velké, nejspíše univerzitní, fakultní a další knihovny v České republice, a mohli jej tak využít soudci, advokáti, studenti vysokých škol, a také úředníci správ sociálního zabezpečení a zdravotních pojišťoven.

prof. JUDr. Petr Tröster, CSc.

Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze